

УДК 378.016:78

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО СПІВАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

Ма Чен

аспірант факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

Анотація. У статті розглянуто функціональний аналіз підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співацької роботи учнів загальноосвітніх шкіл. Підкреслено значення позашкільної співацької діяльності школярів. Виокремлено цілу низку функцій, а саме: системно-ціннісна, інформаційна, комунікативна, творчо-перетворювальна, проєктивна, що активізують процес фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співацької роботи учнів.

Ключові слова: функціональний аналіз; підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва; співацька робота учнів загальноосвітніх шкіл; позашкільна співацька діяльність школярів.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА К ПЕВЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧЕНИКОВ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛ

Ма Чен

аспірант факультета искусств имени Анатолия Авдиевского,
Национальный педагогический университет
имени М.П. Драгоманова
г. Киев, Украина

Аннотация. В статье рассмотрен функциональный анализ подготовки будущих учителей музыкального искусства к певческой работе учеников общеобразовательных школ. Подчеркнуто значение внешкольной певческой деятельности школьников. Выделен целый ряд функций, а именно: системно-ценностная, информационная, коммуникативная, творчески-изменяющая, проектная, что активизируют процесс профессиональной подготовки будущих учителей музыкального искусства к певческой работе учеников.

Ключевые слова: функциональный анализ; подготовка будущих учителей музыкального искусства; певческая работа учеников общеобразовательных школ; внешкольная певческая деятельность школьников.

FUNCTIONAL ANALYSIS OF FUTURE MUSIC ART TEACHERS' TRAINING FOR SINGING ACTIVITY OF COMPREHENSIVE SCHOOL SENIOR STUDENTS

Ma Chen

Postgraduate Student of Anatolii Avdievskyi Art Department
National Pedagogical Dragomanov University
Kyiv, Ukraine

Abstract. In the article the functional analysis of future music art teachers' training for singing activity of comprehensive school senior students is depicted. This issue is very important because improving educators and musicians' training contributes not only to professional selfactualisation, but also to young generation's encouraging for thorough learning music art works and their creative development in the process of group music tuitions.

Extracurricular singing activity also plays an important part. It reveals art images to students, enriching creativity experience, forms the spiritual world, develops independent thinking, awakens creativity.

The author points out the main functions of future music art teachers' training. They are system and value, information, communication, creative and transformative, projective functions. The special attention is paid to characterizing the features of each function. The author claims that system and value function relates to the necessity to analyze the results of the educational process that contributes to productive solving problems by students and main tasks of music training. Information function is a subject background of art music teachers' and pedagogical activities. Communicative function is realized in a teacher's ability to develop the student's initiative to plan cooperative activities, to be able to distribute duties, to carry out instructions, to coordinate cooperative activities, to create special situations for the implementation of educational influence. The analysis of pedagogical and methodological literature shows that The creative and transformative function is manifested in the creative use of pedagogical and methodological ideas in specific pedagogical conditions. The projective function is thought to promote the most complete realization of content of comprehensive and art education.

Functional analysis of students' training of art faculties at pedagogical universities to singing work with students allows to identify that, having a complex structure, the music art teachers' activities have complex multilevel system, and it is possible to single out a number of relatively independent functions, the use of which contributes to optimizing the process of professional training at art education university.

Key words: functional analysis; future music art teachers' training; comprehensive school students' singing activities; students' extracurricular singing activities.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти відповідно до Державної програми «Освіта», Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ ст. та Законом України «Про вищу освіту» задекларовано комплекс концептуальних ідей і положень щодо впровадження інноваційних педагогічних технологій та підвищення рівня фахової підготовки майбутніх учителів. Тому актуальною стає проблема вдосконалення підготовки фахівців,

зокрема вчителів музики, педагогів-музикантів, здатних не лише до професійної самореалізації, а й спроможних залучити майбутнє покоління до глибокого пізнання творів музичного мистецтва та їхнього творчого розвитку в процесі колективних музичних занять.

Важливу роль у цьому процесі відіграють співацькі колективи в позашкільній роботі, які розкривають перед учнями художні образи, збагачують досвідом творчості, формують духовний світ, розвивають самостійне мислення, пробуджують творчу ініціативу тощо. Організація співацької діяльності учнів у позашкільних мистецьких закладах є важливою складовою професійної діяльності вчителя музики, який повинен виявляти себе не лише як висококваліфікований спеціаліст-керівник, але й як педагог, організатор, вихователь, духовний наставник.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні аспекти фахової підготовки майбутніх учителів досліджено в психолого-педагогічній та науково-методичній літературі. Загальнопедагогічні засади професійної освіти майбутніх учителів висвітлено в працях І. Бега, І. Зязюна, І. Підласого, М. Фіцули, М. Ярмаченка та ін.; питання специфіки педагогічної діяльності вчителів розкрито в дослідженнях С. Архангельського, В. Галузинського, В. Сластьоніна та ін.; проблеми професійної підготовки педагогів-музикантів та сучасної теорії музично-педагогічної освіти розглянуто в працях О. Дем'янчука, Л. Куненко, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін.; методичні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики виокремлено в дослідженнях Л. Арчажникової, А. Козир, В. Муцмахера, Л. Хлебнікової та ін.

Формулювання цілей статті. Мета статті – розглянути функціональний аналіз підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співацької роботи учнів загальноосвітніх шкіл.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведений аналіз дозволив з'ясувати, що процес підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співацької діяльності учнів загальноосвітніх шкіл забезпечується низкою принципово важливих функцій, а саме: системно-ціннісною, інформаційною, комунікативною, творчо-перетворювальною та проективною.

Системно-ціннісна функція мистецької освіти актуалізує процеси засвоєння людиною суспільних норм і цінностей у неповторній індивідуальній формі в процесі активної перетворювальної діяльності. Ця функція є основою для формування життєвої стратегії особистості, коректором її професійного

розвитку. Адже цінності – це узагальнені уявлення про блага й прийнятні способи їхнього отримання, на базі яких людина здійснює свідомий вибір цілей і засобів діяльності. Цінності як орієнтир особистості задають вектор ставлення до навколишнього світу, що є еталоном в оцінці різноманітних життєвих ситуацій. Доцільно зазначити, що ціннісно-сміслова сфера майбутнього вчителя музики містить різноманітні мотиваційні утворення, а саме: життєві установки й позиції, світогляд і переконання, цілі, претензії, ідеали й усе те, що пов'язано з поняттями цінностей і смислів суб'єктів музично-педагогічної діяльності.

Досвід ціннісної діяльності у сфері музичного мистецтва, який у концепції О. Олексюк [4] розглянуто в нерозривній взаємодії естетичних та моральних якостей, показує, що «основними складовими оцінної діяльності є смак та ідеал». Одночасно вони постають у ролі суб'єктивних критеріїв морально-естетичної оцінки та визначають досвід ціннісно-орієнтаційної діяльності особистості у сфері музичного мистецтва [4, с. 112]. Професійну діяльність студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів конкретизують цінності педагогічної й музичної культури. Основними цінностями педагогічної культури особистості є пізнання, творчість, розвиток, свобода. Значимими для майбутніх учителів музики цінностями музичної культури є музичні здібності, музично-естетичний смак і музична освіченість тощо.

На думку В. Лабунця, системно-ціннісна функція пов'язана з необхідністю аналізувати результат навчально-виховного процесу, що сприяє продуктивному вирішенню студентами смисложиттєвих проблем та основних завдань мистецького навчання [3, с. 194]. Детальний процес аналізу мистецької навчально-виховної діяльності дозволяє майбутньому вчителю музики виявляти в ньому як позитивні сторони, так і недоліки, проводити порівняльні характеристики досягнутого з поставленими цілями й завданнями, оцінювати ці результати, вносити необхідні корективи в педагогічний процес [3].

Інформаційна функція є предметним підґрунтям художньо-педагогічної діяльності вчителя музики. У фаховій підготовці студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів велике значення має глибина знань предмета та його науково-світоглядні переконання, які він здатен передати учням. Це сприяє активізації накопичення мистецьких знань, що дозволяє продемонструвати рівень розуміння необхідного навчального матеріалу.

У процесі аналізу та узагальнення науково-педагогічного значення інформаційної функції з'ясовано, що вона дозволяє забезпечити формування світоглядного та морально-етичного цілісного сприйняття світу особистості, що стає предметним підґрунтям художньо-педагогічної діяльності вчителя музики. У фаховій підготовці вчителя велике значення має глибина знань предмета та його науково-світоглядні переконання. Ерудований викладач, на думку А. Козир, досконало знає найновіші наукові ідеї та вміє доступно передати їх студентам. Із цієї позиції інформаційна функція сприяє стимулюванню творчого мислення майбутніх учителів музики, розширенню їхнього художньо-асоціативного досвіду, збереженню рівноваги між емоційним та раціональним у процесі музично-педагогічної діяльності [2, с. 99].

Інформаційна функція, на думку О. Рудницької, забезпечує введення студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів в основні «положення теорії культури та її категоріального апарату, у проблеми морфології та історичної динаміки вітчизняної та світової культури, полікультурні виміри соціально-культурних традицій, норм, образів життєдіяльності та взаємозв'язків між ними, що загалом, спрямовано на формування їх професійної готовності до використання результатів пізнання культурних смислів у майбутній педагогічній діяльності» [5, с. 96]. Отже, використання інформаційної функції залежить від успішного засвоєння знань майбутніми вчителями музики, що знаходить своє матеріальне відображення в їхній навчальній діяльності з учнями.

Розглядаючи проблему фахової підготовки майбутнього вчителя музики в контексті сучасних освітніх вимог, доречно підкреслити, що значення інформаційної функції полягає у реалізації впливу особистості на власні духовні сутнісні сили, психічні процеси та стани для їхньої оптимізації задля досягнення особистісно визначеної професійної мети. Інформаційно-пізнавальна функція у фаховій діяльності майбутнього вчителя музики реалізується як процес перегляду та перетворення особистісної стратегії подальшого професійного розвитку в музично-педагогічній роботі, мета якого – подолання дисонансу між наявними та очікуваними умовами та результатами практичної роботи [1, с. 26].

У процесі підготовки майбутнього вчителя музики до співацької діяльності учнів важливу роль відіграє *комунікативна функція*. Оскільки людська життєдіяльність за своєю природою колективна, то процес творення і передачі культурно-освітніх цінностей передбачає взаємодію між його

учасниками. Уміння оцінювати світ формується та реалізується в практичних зв'язках з іншими людьми, у людському спілкуванні. Комунікативна функція пов'язана з великим впливом, що його здійснює на студентів особистість педагога, його моральна культура, уміння встановлювати й підтримувати доброзичливі відносини зі студентами, власним прикладом пробуджувати їх до подальшої активної практичної діяльності. Ефективне впровадження цієї функції сприяє оволодінню майбутніми вчителями секретами творчої взаємодії з учнями (дія рефлексивного «Я» очима інших та через рефлексивне «Я», як через призму бачення себе) та реалізує механізм їхньої самоактуалізації [3, с. 198]. Це потребує від педагога вміння залучити студентів до різноманітних видів мистецької діяльності й організувати роботу творчих навчальних колективів. Комунікативна функція проявляється в умінні педагога розвивати в студентів ініціативу планування спільної діяльності, уміти розподіляти доручення, проводити інструктаж, координувати спільну діяльність, створювати спеціальні ситуації для здійснення виховного впливу тощо.

У практичній діяльності майбутнього вчителя музики важливою є *творчо-перетворювальна функція*, адже одним із головних показників професіоналізму педагога-музиканта є творчість, що має значення на всіх етапах становлення й розвитку фахівця. Відповідно до державних стандартів професійної підготовки, формування творчої індивідуальності музиканта-педагога, готового до здійснення художньо-педагогічного процесу як творчості є одним із основних завдань вищої музично-педагогічної освіти. Ця функція проявляється в креативному застосуванні цінних педагогічних та методичних ідей у конкретних педагогічних умовах. Вона передбачає активізацію творчих підходів особистості до життєдіяльності. Сутність реалізації творчо-спонукальної функції полягає в критичному осмисленні та творчому розвитку того нового, що виходить за межі відомих теорій, певною мірою збагачуючи їх.

На думку О. Рудницької, творчо-перетворювальна функція вносить елементи нових знань або способів дій у вихідні умови [5, с. 97]. Ця функція проявляється не лише в конкретних результатах, але і в розвитку загальної пошукової спрямованості особистості майбутнього вчителя. На відміну від інших функцій, які реалізуються в межах заданих ситуацій, творчо-спонукальна функція завжди пов'язана з виходом за ці межі й визначається непередбаченістю дій та проявом рис самовираження. Творчий педагог-музикант – фахівець із яскраво вираженою професійно-орієнтованою мотивацією та ціннісним ставленням до самовдосконалення й творчої

самореалізації в професії. Ці характеристики становлять сутність його професіоналізму, який забезпечує стабільність та ефективність виконуваної ним діяльності.

Сутність творчо-перетворювальної функції, за визначенням В. Лабунця, проявляється в креативному застосуванні цінних ідей у конкретних педагогічних умовах. Ця функція передбачає активізацію творчих підходів особистості до життєдіяльності. Особливості реалізації творчо-спонукальної функції полягають у критичному осмисленні та творчому розвитку того нового, що виходить за межі відомих теорій, певною мірою збагачуючи їх. Творчо-спонукальна функція сприяє стимулюванню активності майбутнього вчителя музики, плануванню способів створення його особистісно-розвивального середовища, що забезпечує розвиток здатності студентів до переосмислення, реорганізації та застосування одержаних знань під час виконання різноманітних завдань [3, с. 197].

Значення *проективної функції* полягає в найбільш повній реалізації змісту загальнопедагогічної та мистецької освіти. Вона динамізує незалежне професійне мислення, здатність особистісного проектування та здійснення навчально-педагогічного процесу. Ця функція дозволяє стимулювати активність студентів, планувати способи створення особистісно-розвивального середовища. Проективна функція забезпечує власну орієнтувальну основу педагогічної діяльності вчителя музики, а також визначає методологічну спрямованість її реалізації. Проективна функція дозволяє впроваджувати професіографічний моніторинг не лише в певному часовому проміжку, а й прогнозувати подальші тенденції його розвитку та внесення відповідних коректив, що створює передумови для постійного вдосконалення організації навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Висновки. Проведений функціональний аналіз підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до співацької роботи з учнями дозволив визначити, що маючи складну структуру, діяльність учителя музичного мистецтва доцільно розглядати як багаторівневу систему, із якої можливо виокремити цілу низку відносно самостійних функцій, застосування яких сприяє оптимізації процесу фахової підготовки у ВНЗ мистецької освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драйден Гордон. Революція в навчанні /Гордон Драйден, Джаннетт Вос. – Львів: Вид-во «Літопис», 2005. – 541 с.

2. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти / А. В. Козир. – К.: НПУ, 2008. – 380 с.
3. Лабунець В. М. Інноваційні технології інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики : теорія та методика / Віктор Миколайович Лабунець. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014. – 352 с.
4. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посібник. / Ольга Миколаївна Олексюк, Ткач Марія Михайлівна. – К. : Знання України, 2004. – 264 с.
5. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: навч. посіб. / О. П. Рудницька. — К. : ІЗМН, 1998. — 248 с.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Draiden, Hordon. (2005). *Revoliutsiia v navchanni [Revolution in education]*. Lviv: Vydavnytstvo "Lytopys" [in Ukrainian].
2. Kozyr, A. V. (2008). *Profesiina maisternist uchiteliv muzyky: teoriia i praktyka formuvannia v systemi bahatorivnevoi osvity [Music teachers' professional mastery: theory and practice of forming in the system of multilevel education]*. Kyiv: NPU [in Ukrainian].
3. Labunets, V. M. (2014). *Innovatsiini tekhnolohii instrumentalno-vykonavskoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky: teoriia i metodyka [Innovative technologies of future music teacher's instrumental and performing training: theory and methodology]*. Kamianets-Podolskyi: Vydavets PP Zvoleiko D. H. [in Ukrainian].
4. Oleksiuk, O. M., & Tkach, M. M. (2004). *Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti: sfera muzychnoho mystetstva: navchalnyi posibnyk [Pedagogics of a personality's spiritual potential: music art sphere: a tutorial]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
5. Rudnytska, O. P. (1998). *Muzyka i kultura osobystosti: problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity: navchalnyi posibnyk [Music and person's culture: problems of contemporary pedagogical education]*. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
29.03.2017 р.